

21.65x29.11	1	6	עמוד	מוסף - גלובס	02/2024	89276972-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790						

Karny@globes.co.il
 לרשימות קודמות:
 yoavkarny.com
 YoavKarny

יואב קרני ← וושינגטון

"ניצחון סופי", אמר צ'רצ'יל, והתפרק מן האימפריה

באביב 1940 צ'רצ'יל לא דיבר על "היום שאחרי", הוא רק חיכה לישועה אמריקאית. היא באה, אך גבתה ממנו מחיר: סוף האימפריה הבריטית

את הנאום הוא שמעו רק צירי בית הנבחרים הבריטי, שהצטופפו במליאת הפרלמנט הלא מוארת, ב־13 במאי 1940. היה אסור להעביר את דיוני הבית ברדיו. טלוויזיה כמובן עדיין לא הייתה. "אתם שואלים מהי מדיניותנו. אני אשיב: לאסור מלחמה, בים, על הקרקע, באוויר, בכל כוחנו ובמלוא העוצמה שיוכל אלוהים להעניק לנו; לאסור מלחמה על רודנות מפלצתית, שלא הייתה רוגמתה בכל האוסף המצער והקודר של פשעי האדם". הנאום היה כמובן וינסטון צ'רצ'יל, שרק ארבעה ימים קודם לכן קיבל לדיו את ראשות ממשלת בריטניה. הוא נכנס לכהונה כחודש התשיעי של מלחמת העולם השנייה.

בנובמבר הקרוב ימלאו 150 שנה להולדתו. מותר לנחש שהתאריך הזה יקרא דרור לשרשרת ארוכה של אסוציאציות היסטוריות ושל נוסטלגיה. הרי איזה מנהיג של ארץ דמוקרטית במשבר קיומי אינו נכסף להשתוות אל צ'רצ'יל? מנהיגים אלה לקרא את הביוגרפיות שלו, או לפחות להניח אותן לצד מיטותיהם, או במקום טוב בלשכותיהם, כדי שיראו ויוערכו ויעוררו את הרושם המתבקש. ביוני 2013 לשכת העיתונות הממשלתית הפיצה צילום של בנימין נתניהו במהלך טיסה לפולין, כשכרך עב כרס של ביוגרפיה של צ'רצ'יל מונח על ברכיו. בפברואר 2017 מר נתניהו סיפר לראש ממשלת בריטניה תרוה מיי: "מאחורי השולחן שלי יש שתי תמונות, אחת של הרצל והשנייה של צ'רצ'יל". "בנימין נתניהו הוא וינסטון צ'רצ'יל של ימינו" הייתה הכותרת באתר ערוץ 14 ביוני 2021.

"בלי ניצחון לא יהיו חיים"

צ'רצ'יל לא סיפק סיפורי הצלחה. למען האמת, הוא נכשל בכל תפקידיו עד שנעשה ראש הממשלה. המבחן הגדול שבו עמד, ואשר לו הוא חייב את מקומו בפנתאון, התרחש בזמנים של תבוסות ושל ייאוש כבד. הוא היה שר הביטחון של עצמו והתערב ללא הרף בהחלטות הגנרלים. יעברו שנתיים וחצי לפני שהוא יוכל לטעון לניצחון בולט כלשהו בשדה הקרב (בגבול מצרים-לוב). כנאום המצוטט למעלה, ב־13 במאי 1940, הוא הוסיף: "אתם שואלים מה מטרתנו. אני יכול להשיב במילה אחת: ניצחון, ניצחון בכל מחיר, ניצחון על אף כל הפחדים, ניצחון, תהיה הדרך לפנינו ארוכה וקשה כאשר תהיה: שכן בלי ניצחון לא יהיו חיים".

צ'רצ'יל, בניגוד לנתניהו, לא אמר "ניצחון מוחלט". מפעם לפעם הוא דיבר על "ניצחון סופי". אני מניח שזה פחות או יותר אותו הדבר. הוא לא הגדיר את "הניצחון", אלא באופן כללי מאוד, כמעט ספרותי. היה הרבה יותר מדי מוקדם וחסר תועלת לעסוק ב"יום שאחרי". במאי 1940,

וחודשים רבים אחר כך, השאלה הממשית ביותר הייתה איך להישאר בחיים. רק שנתיים וחצי אחר כך, במהלך ועידת פסגה עם נשיא ארה"ב בקובלנקה, פרנקלין רוזוולט הגדיר בפעם הראשונה בפומבי את הניצחון על גרמניה ועל יפן (משום מה לא על איטליה) כ"כניעה ללא תנאים". זה היה בינואר 1943. כניעה ללא תנאים הייתה רחוקה כדי שנתיים ורבע ויותר. צ'רצ'יל הופתע. היסטוריונים אחדים חושבים שזה היה בעצם פעולול של יחסי ציבור. הנשיא רצה להגיד משהו מהותי לעיתונאים מכלי ההתחלק בסודות צבאיים.

"קדימה, חיילים נוצרים"

במאי 1940 עדיין היו חברים בולטים בממשלת בריטניה שהאמינו כי אין מנוס מלנסות ולהגיע להסכם עם היטלר. הם לא חשבו שיש דרך ריאליסטית לניצחון. למען האמת גם צ'רצ'יל לא חשב שיש דרך כזאת, זולת הניסיון להיאחזו איכשהו בציפורניים ולחכות ליום שבו "העולם החדש יבוא להצלת העולם הישן", זאת אומרת היום שבו ארה"ב תצטרף למלחמה.

זה אמנם קרה לבסוף, שנה וחצי אחר כך. בריתם של העמים דוברי האנגלית, ששורשיהם ינקו מאותה הקרקע עצמה, הצילה את מה שקראו אז "הציביליזציה הנוצרית". רוזוולט וצ'רצ'יל ישבו על סיפון אוניית מלחמה בריטית במהלך המיסה של יום א'. "אותה הלשון, אותן התפילות", אמר אחר כך צ'רצ'יל, "איוו שעה הייתה זו". הם שרו "קדימה, חיילים נוצרים, אל המלחמה צעדו נא, והצלב של ישו לפניכם יתנוסס". קשה לחשוב על מעמד אחר נוסף בהיסטוריה המודרנית שהיה ראוי יותר לפנתאון.

אבל אחוות החיילים הנוצרים לא הייתה מעשה צדקה. רוזוולט גייס את מלוא משאביה העצומים של אמריקה, אבל לא היה מוכן לעשות כן רק כדי להחזיר את האימפריה הבריטית על כנה. היעד המוצהר היה קץ האימפריה, שהשתרעה על פני חמישית משטח כדור הארץ.

וצ'רצ'יל, האימפריאליסט פאראקסלנס, קיבל עליו את המחיר. משימתו הייתה להציל את ארץ-האם הקטנה, גם אם היה עליו להקריב את הודו, את ארם נהריים, את ניגריה ואת מורח אפריקה. זו הייתה טרגדיה אישית. הוא היה איש המאה ה־19, בן העידן הוויקטוריאני, שלחם בצעירותו לטובת האימפריה בסודן, באפגניסטן ובדרום אפריקה. ב־18 ביוני 1940, לאחר התמוטטות צרפת, הוא עורר את הבריטים להמשיך את המאבק, "כך שאם הקהילה הבריטית והאימפריה יתקיימו אלף שנה, אנשים יגידו כי זו הייתה שעתם היפה ביותר". שנה אחת ויותר אחר כך, כאשר ייפגש עם רוזוולט פנים אל פנים, הוא יגלה כי לאימפריה לא נועדו אלף שנה.

היה עליו להתפרק מן האימפריה כדי להבטיח את הניצחון. במוותו, 25 שנה אחר כך, לא הייתה עוד אימפריה בריטית, אבל הייתה בריטניה קטנה וחופשית, והיא חרתה אותו על לוח לבה.

צ'רצ'יל ורוזוולט על סיפון אוניית המלחמה הבריטית ב־1941. מעמד שהיה ראוי לפנתאון

בנובמבר הקרוב ימלאו 150 שנה להולדת צ'רצ'יל. מותר לנחש שהתאריך הזה יקרא דרור לשרשרת של אסוציאציות היסטוריות. הרי איזה מנהיג של ארץ דמוקרטית במשבר קיומי אינו נכסף להשתוות אליו?